

6. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/280/97-%D0%B2%D1%80> (дата звернення 31.05.2023)
7. Про місцевий референдум : Проект Закону України від 19.05.2021 р. № 5512. URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=71942 (дата звернення 31.05.2023)
8. Про громадські об'єднання : Закон України від 22.03.2012 р. № 4572-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/4572-17> (дата звернення 31.05.2023)
9. Про благодійну діяльність та благодійні організації : Закон України від 05.07.2012 р. № 5073-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/5073-17> (дата звернення 31.05.2023)
10. 2383 волонтера зареєструвалися у реєстрі Податкової у 2022 році : Реєстр волонтерів від ДПС, 20.02.2023 р. URL: <https://opendatabot.ua/analytics/volunteers-registry> (дата звернення 31.05.2023)
11. Про волонтерську діяльність : Закон України від 19.04.2011 р. № 3236-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/3236-17> (дата звернення 31.05.2023)
12. Відомості щодо зареєстрованих у встановленому законом порядку політичних партій станом на 01.01.2021 року : Міністерство юстиції України. URL: <https://minjust.gov.ua/m/4561> (дата звернення 31.05.2023)
13. Політичні партії в Україні: скільки зареєстровано та скільки беруть участь у виборах, «Слово і діло», аналітичний портал. 15.02.2022 р. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2022/02/15/infografika/polityka/politychni-partiyi-ukrayini-skilky-zareyestrovano-ta-skilky-berut-uchast-vyborax> (дата звернення 31.05.2023)
14. Про доступ до публічної інформації : Закон України від 13.01.2011 р. № 2939-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2939-17> (дата звернення 31.05.2023)
15. Дослідження «Вплив воєнного стану на громадську участь в Україні». 2022 р. 40 с. URL: <https://rm.coe.int/research-influence-of-martial-law-on-the-civil-participation-in-ukrain/1680a79d85> (дата звернення 31.05.2023)
16. Рижук Ю. М. Громадська участь в умовах воєнного стану в Україні. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: право, публічне управління та адміністрування*. 2023. № 7. URL: <https://reicst.com.ua/pmtl/article/view/2023-7-01-12/2023-7-01-12> (дата звернення 31.05.2023)
17. Про звернення громадян : Закон України від 02.10.1996 р. № 393/96-ВР. URL: <http://surl.li/gezvu> (дата звернення 31.05.2023)

Карина ТАЛДОНОВА

доктор філософії з галузі знань «Право» (Ph.D), старший викладач кафедри теоретичної юриспруденції Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ ПРАВА НА СУДОВИЙ ЗАХИСТ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА ТА ОСОБЛИВОСТІ ЕЛЕКТРОННОГО СУДОЧИНСТВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Починаючи з «24» лютого 2022 року, у зв'язку з військовою агресією російської федерації проти України, Указом Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» введено воєнний стан на всій території України [3].

Наша країна протистоїть найсерйознішому безпековому виклику за всі роки своєї незалежності та є державою, що зазнала зовнішньої агресії з боку російської федерації під час збройного конфлікту. Актуальність даної теми, в першу чергу, зумовлена тим, що українська держава, маючи такі тимчасово окуповані території, як АР Крим, частини Луганської, Донецької області, Запорізької, Херсонської та Миколаївської областей, опинилася перед викликом загрози територіальної цілісності та забезпеченням основних прав і свобод людини та громадянина.

Слід зазначити, що запровадження особливого правового режиму завжди, зокрема воєнного стану, є потенційною загрозою для основних прав і свобод, саме тому чинне законодавство України містить низку важливих гарантій охорони прав людини. Зокрема, обмеження конституційних прав і свобод громадян, які можуть бути застосовані за умов надзвичайного та воєнного стану, є вичерпними й розширеному тлумаченню не підлягають. Термін їх застосування не може перевищувати терміну, протягом якого триває надзвичайний чи воєнний стан [6; с. 382].

У ч. 2 ст. 64 Конституції України вказано вичерпний перелік прав і свобод людини та громадянина, обмежувати які, навіть у таких скрутних обставинах, як воєнний стан, забороняється. Це, зокрема: рівність конституційних прав і свобод та рівність перед законом; право на громадянство та на зміну громадянства; право на життя; право на повагу до гідності; право на свободу та особисту недоторканність; право надсилати індивідуальні чи колективні письмові звернення та на обґрунтовану відповідь на них; право на житло; на рівні права і обов'язки подружжя у шлюбі та сім'ї; рівність прав дітей незалежно від походження, а також від того, народжені вони у шлюбі чи поза ним; право на судовий захист прав і свобод людини і громадянина; право на відшкодування за рахунок держави чи органів місцевого самоврядування матеріальної та моральної шкоди; право знати свої права і обов'язки та інші [1].

Відповідно до ч. 1 ст. 10 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» у період дії воєнного стану не можуть бути припинені повноваження Президента України, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, Національного банку України, Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, судів, органів прокуратури, органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування, розвідувальних органів та органів, підрозділи яких здійснюють контррозвідувальну діяльність [2]. Стаття 26 цього ж Закону передбачає, що скорочення або прискорення будь-якої форми судочинства заборонено. У разі неможливості здійснювати правосуддя судами, які діють на території, на якій введено воєнний стан, законами України може бути змінена територіальна підсудність судових справ, що розглядаються в цих судах, або в установленому законом порядку змінено місцезнаходження судів, а також створення надзвичайних та особливих судів не допускається [2]. Та, незважаючи на наведені положення законодавства, судова гілка влади все ж зазнала значного впливу війни та її наслідків, що внесло значні корективи у процес здійснення судочинства.

Аналізуючи дане питання, слід згадати рішення Вищої ради правосуддя від 17 серпня 2021 року «Про затвердження Положення про порядок

функціонування окремих підсистем Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи».

В контексті даного питання окремої уваги заслуговує підсистема «Електронний суд» - підсистема ЄСІТС, що забезпечує можливість користувачам у передбачених законодавством випадках відповідно до наявних технічних можливостей підсистеми ЄСІТС реалізованого функціоналу створювати та надсилати в електронному вигляді процесуальні чи інші документи до суду, інших органів та установ у системі правосуддя, а також отримувати інформацію про стан і результати розгляду таких документів чи інші документи [4].

В період воєнного стану, функціонування цієї підсистеми надає громадянам можливість отримати повноцінний доступ до правосуддя та захисту своїх прав та інтересів навіть у таких надскладних умовах. З початку війни «Електронний суд», зазнав деяких важливих змін, які стосуються як технічної частини даного сервісу, так і відбулись певні законодавчі зміни щодо його застосування. Окрім того, підсистема «Електронного суду» отримала функціонал відеоконференцз'язку, тобто після авторизації в додатку учасники справи можуть взяти участь у судовому засіданні онлайн, при чому аналогічно тепер не потрібно використовувати інші програмні додатки [4].

Так, наприклад, найбільш корисним нововведенням є інтеграція сервісу «Дія.Підпис» з підсистемою «Електронний суд», що дозволило значно швидше і легше підписувати і направляти одразу документи з підсистеми до суду, не використовуючи електронну пошту або інші додатки, які були раніше необхідні для підписання документів за допомогою КЕП [4; 5].

Подібні нововведення технічного характеру дозволять багатьом українцям, які знаходяться за кордоном або не мають можливості брати участь у судовому процесі очно, отримати повний доступ до правосуддя. При цьому, варто зазначити, що на цьому переваги використання підсистеми «Електронного суду» в умовах воєнного часу не закінчуються, оскільки, окрім зазначеного, сервіс дозволяє: отримувати повідомлення про надходження до кабінету нових документів та про зміну стану судової справи, у яких користувач є учасником; переглядати та подавати заяви, клопотання та інші документи, які користувач створив в своєму кабінеті; отримувати судові рішення у електронному вигляді [4].

Отже, проблематика прав людини і громадянина в умовах воєнного стану є надзвичайно складна та багатоаспектна. В українському законодавстві на конституційному рівні закріплено комплекс прав, свобод та обов'язків людини і громадянина, реалізація яких забезпечує функціонування держави на демократичних, соціальних та правових засадах. Зокрема, в умовах надзвичайного та воєнного стану не можуть бути обмежені права і свободи людини і громадянина, зазначені у ч. 2 ст. 64 Конституції України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996р. № 254к/96. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 р. № 389-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 28. Ст.250

3. Про введення воєнного стану в Україні : Указ Президента України від 24.02.2022 р. №64/2022. *Голос України*. 2022. № 37.

4. Про затвердження Положення про порядок функціонування окремих підсистем Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи : Рішення Вищої ради правосуддя від 17.08.2021 № 1845/0/15-2. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1845910-21/print> (дата звернення 31.05.2023).

5. Про затвердження Порядку електронної інформаційної взаємодії між підсистемою «Електронний суд» Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи та Єдиним державним вебпорталом електронних послуг, зокрема мобільним додатком Єдиного державного вебпорталу електронних послуг (Дія) : Наказ Міністерство цифрової трансформації України, Державна судова адміністрація України від 22.11.2021 № 151/385. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1572-21#Text> (дата звернення 31.05.2023).

6. Проць І. М. Окремі організаційно-правові механізми обмеження основних прав і свобод людини і громадянина за законодавством України. *Порівняльно-аналітичне право*. 2020. № 1. С. 381-384.

Юрій ЗАДОРОЖНИЙ

кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри конституційного та адміністративного права Національного транспортного університету

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ПРИНЦИПІВ ПРАВА В КРАЇНАХ РОМАНО-ГЕРМАНСЬКОЇ ПРАВОВОЇ СІМ'І ТА УКРАЇНІ

Актуальність теми дослідження обумовлена потребою реформування правової системи України та приведення її у відповідність до стандартів вироблених Європейським союзом. Для вирішення даної проблеми необхідним є розвиток вітчизняної юридичної науки на фундаментальних принципах сучасного європейського права з метою подолання пострадянського, позитивістського сприйняття права, як системи формально-визначених нормативно-правових актів, найвищу юридичну силу серед яких має закон.

Відтак, мета дослідження полягає в проведенні порівняльного аналізу тлумачення фундаментальних принципів права в країнах романо-германської правової сім'ї та Україні, визначенні концептуальних підходів вдосконалення праворозуміння, що дозволить глибше зрозуміти діалектику розвитку суспільства, держави і права, сприятиме розробці концептуальної моделі побудови в нашій країні правової держави.

Розвиток юриспруденції Західної Європи на сучасному етапі ґрунтується на природно-правових принципах, що тлумачать право як творіння соціуму безпосередньо пов'язане з такими цінностями, як справедливість, свобода, рівність. Доктрина природного права розглядає право як політичну справедливість, порядок, що встановлений у державі. Істинне розуміння права розкривається через основне завдання – служити користі народу і забезпечити незалежність і свободу людини і громадянина у державі. Відтак суспільний лад повинен ґрунтуватися на таких природно-правових принципах: верховенство права; соціальної правової держави; пріоритету громадянського суспільства; свободи і незалежності громадянина. У співвідношенні таких суб'єктів як народ